

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра (циклова комісія) Менеджменту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор (заступник директора)
з навчальної роботи

_____ В.Г. Прушківський
“_____” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Управління соціальною та економічною безпекою

(шифр і назва навчальної дисципліни)

для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою
підготовки бакалавр

спеціальність __ 281 "Публічне управління та адміністрування"
(шифр і назва)

галузь знань __ 28 "Публічне управління та адміністрування"
(шифр і назва)

інститут, факультет, відділення Економіко-гуманітарний інститут.
Факультет економіки та управління
(назва інституту, факультету, відділення)

Запоріжжя – 2019 рік

Робоча програма дисципліни «**Управління соціальною та економічною безпекою**» для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою підготовки бакалавр галузі знань 28 "Публічне управління та адміністрування" спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" – Запоріжжя, 2019 р. – 23 с.

Розробники: **Нечасва І.А., к.е.н. доц. кафедри менеджменту**

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри (предметної комісії)
менеджменту

Протокол № 2 від "24" вересня 2018 року

Завідувач кафедри (циклової, предметної комісії)

(підпис)

Т.В. Пуліна
(прізвище та ініціали)

"____" _____ 20__ року

Схвалено методичною комісією ФЕУ

Протокол № 17 від "10" жовтня 2018 року

"____" _____ 20__ року

Голова _____
(підпис) **(Корольков В.В.)**
прізвище та ініціали)

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,0	Галузь знань 28 "Публічне управління та адміністрування" (шифр і назва)	Нормативна	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 281 "Публічне управління та адміністрування"	Рік підготовки:	
		3-й	3-й
Семестр			
6-й		6-й	
Лекції			
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	12 год.	
Загальна кількість годин – 120 год.		Практичні, семінарські	
		12 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 8 год.		Самостійна робота	
		96 год.	
		Вид контролю: іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 20% / 80%.

для заочної форми навчання –

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Управління соціальною та економічною безпекою» є досконале опанування майбутніми фахівцями науково-методичних знань та аналітико-розрахункових і управлінських навичок в сфері забезпечення соціально-економічної безпеки.

Завдання дисципліни:

- обґрунтувати та забезпечити розуміння студентами теоретико-методологічних основ процесів формування та гарантування соціально-економічної безпеки в життєдіяльності людей;
- розкрити місце і роль соціально-економічної безпеки в контексті формування сучасної соціально орієнтованої ринкової економіки;
- показати специфіку проблеми гарантування соціально-економічної безпеки в умовах ринкової трансформації в Україні;
- проаналізувати та засвоїти найперспективніші тенденції і напрями гарантування соціально-економічної безпеки на мікро-, мезо- та макрорівнях;
- сформувати у студентів знання та навички аналітичної оцінки

соціально-економічної безпеки як специфічного ресурсу і результату функціонування економіки.

Об'єкт курсу «Управління соціальною та економічною безпекою» становлять сукупність соціально-економічних відносин, що виникають у сфері забезпечення економічної безпеки держави, основні напрями дії загроз та шляхи їх подолання.

Предметом курсу «Управління соціальною та економічною безпекою» є соціально-економічна безпека як об'єктивна закономірність економічного розвитку, державна політика щодо забезпечення економічної безпеки України.

Знати:

- теоретико-методологічні основи, нормативно-правову базу процесів гарантування соціально-економічної безпеки на різних рівнях життєдіяльності;

- суть і значення соціально-економічної безпеки держави в контексті формування соціально орієнтованої ринкової економіки;

- найперспективніші тенденції і напрями гарантування соціально-економічної безпеки.

Вміти:

- розкрити відмінності дослідження стану економіки та окремих її сфер, суб'єктів господарювання у контексті економічної безпеки;

- інтерпретувати характер визначальних тенденцій і закономірностей щодо організації, функціонування системи забезпечення соціально-економічної безпеки та аналізувати притаманну їй динаміку індикаторів, показників, загроз та ризиків;

- визначати основні загрози в окремих сферах економіки та оцінити ступінь їх впливу;

- оцінювати рівень соціально-економічної безпеки певного суб'єкта, сфери, галузі, регіону, держави;

- показати специфіку проблеми гарантування соціально-економічної безпеки в умовах ринкової трансформації в Україні.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів **компетентностей:**

загальних:

- здатність аналізувати та синтезувати інформацію стосовно розроблення та реалізації стратегії розвитку держави, регіону, галузі, міста, громади та інших об'єктів управління;

- здатність до професійного (усного та письмового) спілкування діловою українською та іноземною мовами з предмету основної діяльності;

- здатність підтримувати сприятливий соціально-психологічний клімат в колективі, налагоджувати ефективну взаємодію в команді, створювати сприятливі умови для професійного розвитку персоналу підприємства;

- володіння сучасними технологіями зв'язків з громадськістю для оперативного та оптимального вирішення завдань публічного адміністрування;

- здатність забезпечувати економічну, екологічну, цивільну безпеку функціонування організації, безпеку праці;

- здатність діяти з позиції соціальної відповідальності, займати активну життєву та громадянську позицію, розвивати лідерські якості;

спеціальних (фахових):

- здатність до аналізування та оцінювання соціальних процесів, розгляду суспільних явищ в конкретних історичних умовах та здійснення професійної діяльності;

- вміння застосовувати інструменти демократичного врядування у сферах: державного і регіонального управління, соціального розвитку, публічних фінансів, комунікацій, конституційно- правових засад урядування, технологій управління людськими ресурсами, європейської співпраці;

- здатність виконувати функції та процедури щодо планування, прогнозування, організації, бюджетування, оперативного управління, координації, звітності, контролю;

- вміння визначати та аналізувати показники економічного розвитку на рівні території, галузі та відповідних господарських структур з метою прийняття управлінських рішень;

- вміння використовувати механізми інформаційних технологій електронного урядування в різних сферах публічного адміністрування;

- вміння розробляти та реалізовувати заходи щодо впровадження оптимальних форм і методів діяльності органів публічного адміністрування, враховуючи механізми розвитку громадянського суспільства.

Структура складових предметно-спеціальних (фахових) компетентностей з навчальної дисципліни

Складові компетенції, які формуються в рамках теми	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5
Тема 1. Концептуальні засади управління соціальною та економічною безпекою				
Здатність аналізувати та синтезувати інформацію стосовно розроблення та реалізації стратегії управління соціальною та економічною безпекою держави, регіону, галузі, міста, громади та інших об'єктів управління	Розуміти загальні принципи управління соціальною та економічною безпекою, правові основи його забезпечення.	Вміти виділяти фактори та показники, які характеризують процес управління соціальною та економічною безпекою суб'єкта господарювання.	Приймати участь в обговоренні юридичних та соціальних питань, які пов'язані з соціальною та економічною безпекою суб'єкта господарювання. Зрозуміле донесення власних висновків, знань та пояснень до аудиторії.	Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності. Індивідуальна відповідальність за результати виконаних завдань у навчанні
Тема 2 Структурні аспекти економічного розвитку в контексті соціально-економічної безпеки. Соціально-економічна безпека підприємства				
Здатність аналізувати та синтезувати інформацію стосовно структурних аспектів економічного розвитку держави, регіону, галузі, міста, громади та інших об'єктів управління	Знати складові економічної безпеки та методи їх оцінювання. Засвоїти роль та значення розвитку підприємництва в системі забезпечення соціально-економічної безпеки держави. Розуміти сутність соціально-економічної безпеки суб'єкта господарювання.	Вміти формувати пріоритети щодо структурної збалансованості економіки України в контексті забезпечення її соціально-економічної безпеки. Навчитися оцінювати складові економічної безпеки. Вміти формувати пріоритети розвитку суб'єкта господарювання задля зміцнення рівня його економічної безпеки.	Приймати участь в обговоренні питань щодо особливостей формування структури системи економічного розвитку в контексті соціально-економічної безпеки. Вміти аргументувати доцільність створення системи забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства. Зрозуміле донесення власних висновків, знань та пояснень до аудиторії.	Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності. Індивідуальна відповідальність за результати виконаних завдань у навчанні.
Тема 3. Соціальний механізм економічної безпеки				

Здатність аналізувати та синтезувати інформацію стосовно основних складових та елементів соціального механізму економічної безпеки держави, регіону, галузі, міста, громади та інших об'єктів управління	Знати зміст соціального механізму економічної безпеки. Засвоїти суть економічної безпеки особи та вміти визначати проблеми розвитку соціальної і демографічної сфери, які впливають на рівень соціально-економічної безпеки держави і особи.	Вміти формувати рекомендації щодо удосконалення соціальної політики держави як засобу гарантування реалізації соціального механізму економічної безпеки.	Обґрунтовано донести до аудиторії зміст соціального механізму економічної безпеки. В формі дискусії виявити проблеми розвитку соціальної і демографічної сфери, які впливають на рівень соціально-економічної безпеки держави і особи. Зрозуміле донесення власних висновків, знань та пояснень до аудиторії.	Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності. Індивідуальна відповідальність за результати виконаних завдань у навчанні.
Тема 4. Інвестиційно-інноваційна складова соціально-економічної безпеки				
Здатність аналізувати та синтезувати інформацію стосовно інвестиційно-інноваційної складової соціально-економічної безпеки держави, регіону, галузі, міста, громади та інших об'єктів управління	Засвоїти теоретичні засади інвестиційної діяльності в контексті забезпечення соціально-економічної безпеки країни. Розуміти сутність соціальної спрямованості інвестиційної політики як фактору забезпечення соціально-економічної безпеки держави. Засвоїти сутність інновацій в системі соціально-економічної безпеки держави.	Вміти визначати роль та значення інноваційного спрямування інвестиційної безпеки.	Приймати участь в обговоренні питань соціальної спрямованості інвестиційної політики як фактору забезпечення соціально-економічної безпеки держави. Вміти донести до аудиторії важливість інноваційної складової в системі соціально-економічної безпеки держави. Зрозуміле донесення власних висновків, знань та пояснень до аудиторії.	Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності. Індивідуальна відповідальність за результати виконаних завдань у навчанні.
Тема 5. Фінансова складова соціально-економічної безпеки. Зовнішньоекономічна безпека				
Здатність аналізувати та синтезувати інформацію стосовно фінансової складової соціально-економічної та	Розуміти загрози фінансовій безпеці держави, знати структурні елементи фінансової складової	Вміти оцінювати загрози фінансовій безпеці держави, знати структурні елементи фінансової складової соціально-економічної	Обґрунтовано в процесі дискусії довести важливість розуміння загроз фінансовій безпеці держави.	Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності. Індивідуальна відповідальність за

зовнішньоекономічної безпеки держави, регіону, галузі, міста, громади та інших об'єктів управління	соціально-економічної безпеки. Знати зовнішні впливи на соціально-економічну безпеку та основні орієнтири стратегічного розвитку держави щодо міжнародного економічного співробітництва.	безпеки, а також визначати їх рівень за допомогою переліку відповідних індикаторів. Вміти оцінювати зовнішні впливи на соціально-економічну безпеку та формувати орієнтири стратегічного розвитку держави щодо міжнародного економічного співробітництва.	Вміти окреслити основні орієнтири стратегічного розвитку держави щодо міжнародного економічного співробітництва. Зрозуміле донесення власних висновків, знань та пояснень до аудиторії.	результати виконаних завдань у навчанні.
Тема 6. Соціально-економічна безпека на регіональному рівні. Політика забезпечення соціально-економічної безпеки				
Здатність аналізувати та синтезувати інформацію стосовно політики забезпечення соціально-економічної безпеки на регіональному рівні.	Розуміти роль та значення визначення рівня соціально-економічної безпеки окремих регіонів України. Засвоїти методологічні основи забезпечення соціально-економічної безпеки країни.	Вміти виділяти актуальні загрози на регіональному рівні та формувати шляхи їх нейтралізації. Вміти здійснювати моніторинг індикаторів рівня соціально-економічної безпеки держави та розробляти стратегічні напрями його підвищення.	Приймати участь в обговоренні питань щодо ролі та значення визначення рівня соціально-економічної безпеки окремих регіонів України. Зрозуміле донесення власних висновків, знань та пояснень до аудиторії.	Здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності. Індивідуальна відповідальність за результати виконаних завдань у навчанні.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади управління соціальною та економічною безпекою

Тема 1. Концептуальні засади управління соціальною та економічною безпекою

Соціально-економічна безпека держави: історичні аспекти та організаційно-правові основи становлення і розвитку в Україні. Завдання та предмет соціально-економічної безпеки. Характерні риси соціально-економічної безпеки. Економічна безпека держави як багаторівнева система: суть та складові. Економічна безпека в системі національної безпеки. Категоріальний апарат економічної безпеки та її базові елементи: небезпека, безпека, загроза. Національні економічні інтереси та їх класифікація.

Сутність та зміст економічної безпеки. Внутрішня структура економічної безпеки. Об'єкти, суб'єкти економічної безпеки. Принципи формування і реалізації соціально-економічної безпеки. Механізм гарантування соціально-економічної безпеки.

Загрози економічній безпеці. Критерії та перелік (множина) індикаторів економічної безпеки країни, їх нормування. Зовнішні та внутрішні загрози соціально-економічній безпеці України: генезис та особливості розвитку. Соціально-економічні відносини. Економічне зростання і соціальна економіка. Соціально-економічна безпека в ринкових умовах господарювання.

Тема 2 Структурні аспекти економічного розвитку в контексті соціально-економічної безпеки. Соціально-економічна безпека підприємства

Структурна перебудова економіки та її економічна безпека. Поняття структурної збалансованості економіки. Причини та прояви структурної незбалансованості економіки України. Пріоритети структурних змін української економіки. Проблема розвитку внутрішнього ринку України в контексті соціально-економічної безпеки.

Закономірності розвитку підприємницького потенціалу суспільства. Процес приватизації і розвиток конкуренції в контексті економічної безпеки. Розвиток підприємництва в Україні і його вплив на стан економічної безпеки. Сутність та основні компоненти економічної безпеки підприємництва. Взаємозв'язок між рівнем економічної безпеки підприємництва та економічною безпекою держави. Завдання економічної безпеки підприємництва у системі складових національної економічної безпеки.

Формування інституційної системи українського суспільства та соціально-економічна безпека. Тіньова економіка і чинники її формування в Україні, загрози соціально-економічній безпеці держави. Напрями та методи детінізації економіки України. Заходи держави щодо протидії тінізації національної економіки.

Соціально-економічна безпека підприємства в системі національної безпеки. Умови, фактори та середовище безпеки підприємства. Сутнісна характеристика соціально-економічної безпеки підприємства. Складові соціально-економічної безпеки підприємства Загрози соціально-економічній

безпеці підприємства.

Принципи досягнення соціально-економічної безпеки підприємства. Чинники зміцнення соціально-економічної безпеки підприємства. Механізм забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства.

Тема 3. Соціальний механізм економічної безпеки

Економічна безпека як основа реалізації її соціального механізму. Процеси соціалізації економічної безпеки. Соціальний механізм: сутність та форми прояву. Зміст та структура соціального механізму економічної безпеки. Реалізація соціального механізму економічної безпеки на сучасному етапі суспільного розвитку.

Соціальна політика як засіб гарантування реалізації соціального механізму економічної безпеки. Стратегічні напрями реформування соціальної сфери. Пріоритети державної соціальної політики в контексті забезпечення економічної безпеки України.

Сутність та місце соціальної безпеки у системі національної безпеки. Тенденції взаємообумовленості соціальної та економічної складових безпеки. Соціальна безпека як критерії соціалізації економіки. Проблеми розвитку соціальної сфери та їхній вплив на стан економічної безпеки держави та особи.

Поняття людського капіталу та політика його розвитку. Людський розвиток та методика його оцінки. Соціально-демографічні чинники економічної безпеки.

Зміст та елементи економічної й соціальної безпеки особи. Державоцентрична та антропоцентрична моделі безпеки. Доходи населення як параметр безпеки людини та пріоритети державної політики у цій сфері.

Змістовий модуль 2. Управління соціальною та економічною безпекою

Тема 4. Інвестиційно-інноваційна складова соціально-економічної безпеки

Проблеми відтворення основного капіталу в контексті економічної безпеки. Інвестиції та інвестиційна діяльність в системі соціально-економічної безпеки держави. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість в контексті забезпечення соціально-економічної безпеки. Соціальна спрямованість інвестицій: сутність та чинники реалізації. Соціальна спрямованість інвестицій як умова і мета функціонування та розвитку економічних систем. Соціальна спрямованість інвестиційної політики як фактор гарантування економічної безпеки.

Інвестиційна складова економічної безпеки. Позитивний та нормативний аспекти інвестиційної безпеки. Фактори, що впливають на рівень інвестиційно-інноваційної безпеки. Механізм реалізації інвестиційної безпеки: суть, функції та форми прояву. Структура механізму реалізації інвестиційної безпеки.

Роль і місце інновацій в системі соціально-економічної безпеки. Інноваційна спрямованість інвестиційної безпеки. Об'єктивна необхідність посилення інноваційного характеру соціально-економічної безпеки.

Напрями формування інноваційного інвестування соціально-

економічної безпеки. Механізм макроекономічного регулювання інноваційних процесів, інноваційна політика держави в забезпеченні соціально-економічної безпеки. Інституціональні критерії інноваційної складової соціально-економічної безпеки.

Тема 5. Фінансова складова соціально-економічної безпеки. Зовнішньоекономічна безпека

Сутність та понятійний апарат фінансової безпеки держави. Фінансова безпека в системі соціально-економічної безпеки. Складові фінансової безпеки. Механізм гарантування фінансової безпеки держави. Пріоритети стратегії забезпечення національної фінансової безпеки на сучасному етапі розвитку відносин господарювання. Основні загрози фінансовій безпеці України, шляхи їх подолання.

Грошово-кредитна політика в забезпеченні економічної безпеки країни, проблеми грошово-кредитної політики України. Інфляція, антиінфляційна політика та їхній вплив на соціально-економічну безпеку України. Стабільність національної валюти в контексті соціально-економічної безпеки держави.

Банківська система, її місце та роль в забезпеченні соціально-економічної безпеки. Державний бюджет, проблеми доходів і видатків бюджету в контексті соціально-економічної безпеки. Проблеми міжбюджетних відносин. Податкова політика України, її вплив на соціально-економічну безпеку держави і суб'єктів господарювання.

Глобалізація як фактор соціально-економічної безпеки. Суб'єкти зовнішнього впливу на соціально-економічну безпеку України. Необхідність державного регулювання «відкритості» національної економіки. Сутність зовнішньоекономічної безпеки. Експортна та імпортна складові соціально-економічної безпеки України. Зовнішня торгівля та її вплив на економічну безпеку держави, структура і проблеми зовнішньої торгівлі України.

Поняття економічної незалежності країни. Геоекономічний потенціал та орієнтири стратегічного розвитку України. Участь України у міжнародних економічних об'єднаннях. Україна в системі міжнародних фінансів.

Тема 6. Соціально-економічна безпека на регіональному рівні. Політика забезпечення соціально-економічної безпеки

Загальна характеристика соціально-економічної безпеки регіону. Принципи та механізм забезпечення соціально-економічної безпеки на регіональному рівні. Основні складові регіональної соціально-економічної безпеки.

Критерії соціально-економічної безпеки регіону. Кількісні показники економічної безпеки регіону. Загрози соціально-економічній безпеці регіонів.

Стратегічні цілі та пріоритети політики забезпечення соціально-економічної безпеки. Політика забезпечення економічної безпеки в системі державної політики. Суб'єкти та система забезпечення економічної безпеки України.

Мета і методи аналізу та моніторингу соціально-економічної безпеки країни. Правові основи забезпечення економічної безпеки. Оптимізація

системи державного управління як чинник соціально-економічної безпеки країни.

Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади управління соціальною та економічною безпекою												
Тема 1. Концептуальні засади управління соціальною та економічною безпекою	20	2	2			16						
Тема 2 Структурні аспекти економічного розвитку в контексті соціально-економічної безпеки. Соціально-економічна безпека підприємства	20	2	2			16						
Тема 3. Соціальний механізм економічної безпеки	20	2	2			16						
Разом за змістовим модулем 1	60	6	6			48						
Змістовий модуль 2. Управління процесом інвестування регіонального розвитку												
Тема 4. Інвестиційно-інноваційна складова соціально-економічної безпеки	20	2	2			16						
Тема 5. Фінансова складова соціально-економічної безпеки. Зовнішньоекономічна безпека	20	2	2			16						
Тема 6. Соціально-економічна безпека на регіональному рівні. Політика забезпечення соціально-економічної безпеки	20	2	2			16						
Разом за змістовим модулем 2	60	6	6			48						
<i>Усього годин</i>	120	12	12			96						

5. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Концептуальні засади управління соціальною та економічною безпекою	2	
2	Тема 2 Структурні аспекти економічного розвитку в контексті соціально-економічної безпеки. Соціально-економічна безпека підприємства	2	
3	Тема 3. Соціальний механізм економічної безпеки	2	
4	Тема 4. Інвестиційно-інноваційна складова соціально-економічної безпеки	2	
5	Тема 5. Фінансова складова соціально-економічної безпеки. Зовнішньоекономічна безпека	2	
6	Тема 6. Соціально-економічна безпека на регіональному рівні. Політика забезпечення соціально-економічної безпеки	2	
	Разом	12	

6. Самостійна робота

Самостійна робота здобувача вищої освіти (СР) – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються здобувачем вищої освіти під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. СР є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом під час позааудиторної навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Метою СР є засвоєння в повному обсязі навчальної програми та послідовне формування у здобувачів вищої освіти самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця вищої кваліфікації.

Основними формами СР є такі:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- підготовка до семінарських, практичних (лабораторних) занять та виконання домашніх завдань;
- систематика вивченого матеріалу курсу перед написанням модулів та підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю;
- виконання індивідуальних завдань (написання рефератів, здійснення наукових досліджень з підготовкою доповіді на науковій конференції та/або публікацією статті (тез доповіді) у науковому збірнику, пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою курсу, підготовка та проведення здобувачем вищої освіти на практичному занятті міні-лекції, складання словника по курсу, розробка тематичного кросворду, написання реферату за заданою тематикою тощо).

Всі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які здобувачі вищої освіти мають виконувати обов'язково впродовж вивчення даної дисципліни. Вибіркові включають альтернативні завдання, серед яких здобувач вищої освіти на власний розсуд обирає конкретні завдання з тим, щоб набрати необхідну кількість балів.

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Концептуальні засади управління соціальною та економічною безпекою I. Опрацювання лекційного матеріалу II. Підготовка до виступу на семінарському занятті з наступних питань: 1. Соціально-економічна безпека держави: історичні аспекти та організаційно-правові основи становлення і розвитку в Україні. 2. Сутність та зміст економічної безпеки. 3. Загрози економічній безпеці. 4. Соціально-економічні відносини. 5. Економічне зростання і соціальна економіка. 6. Соціально-економічна безпека в ринкових умовах	16	

господарювання. ІІІ. Тести ІV. Вирішення управлінської ситуації		
Тема 2 Структурні аспекти економічного розвитку в контексті соціально-економічної безпеки. Соціально-економічна безпека підприємства І. Опрацювання лекційного матеріалу ІІ. Підготовка до виступу на семінарському занятті з наступних питань: 1. Структурна перебудова економіки та її економічна безпека. Поняття структурної збалансованості економіки. 2. Закономірності розвитку підприємницького потенціалу суспільства. 3. Формування інституційної системи українського суспільства та соціально-економічна безпека. 4. Соціально-економічна безпека підприємства в системі національної безпеки. 5. Принципи досягнення соціально-економічної безпеки підприємства. ІІІ. Тести ІV. Вирішення управлінської ситуації	16	
Тема 3. Соціальний механізм економічної безпеки І. Опрацювання лекційного матеріалу ІІ. Підготовка до виступу на семінарському занятті з наступних питань: 1. Економічна безпека як основа реалізації її соціального механізму. 2. Соціальна політика як засіб гарантування реалізації соціального механізму економічної безпеки. 3. Сутність та місце соціальної безпеки у системі національної безпеки. 4. Поняття людського капіталу та політика його розвитку. 5. Зміст та елементи економічної й соціальної безпеки особи. ІІІ. Тести ІV. Вирішення управлінської ситуації	16	
Тема 4. Інвестиційно-інноваційна складова соціально-економічної безпеки І. Опрацювання лекційного матеріалу ІІ. Підготовка до виступу на семінарському занятті з наступних питань: 1. Проблеми відтворення основного капіталу в контексті економічної безпеки. 2. Соціальна спрямованість інвестиційної політики як фактор гарантування економічної безпеки. 3. Інвестиційна складова економічної безпеки. 4. Роль і місце інновацій в системі соціально-економічної безпеки. 5. Напрями формування інноваційного інвестування соціально-економічної безпеки. ІІІ. Тести ІV. Вирішення управлінської ситуації	16	
Тема 5. Фінансова складова соціально-економічної безпеки. Зовнішньоекономічна безпека І. Опрацювання лекційного матеріалу ІІ. Підготовка до виступу на семінарському занятті з наступних питань:	16	

1. Сутність та понятійний апарат фінансової безпеки держави. 2. Грошово-кредитна політика в забезпеченні економічної безпеки країни, проблеми грошово-кредитної політики України. 3. Банківська система, її місце та роль в забезпеченні соціально-економічної безпеки. 4. Глобалізація як фактор соціально-економічної безпеки. 5. Поняття економічної незалежності країни. ІІІ. Тести ІV. Вирішення управлінської ситуації		
Тема 6. Соціально-економічна безпека на регіональному рівні. Політика забезпечення соціально-економічної безпеки І. Опрацювання лекційного матеріалу ІІ. Підготовка до виступу на семінарському занятті з наступних питань: 1. Загальна характеристика соціально-економічної безпеки регіону. 2. Критерії соціально-економічної безпеки регіону. Загрози соціально-економічній безпеці регіонів. 3. Стратегічні цілі та пріоритети політики забезпечення соціально-економічної безпеки. 4. Мета і методи аналізу та моніторингу соціально-економічної безпеки країни. Правові основи забезпечення економічної безпеки. 5. Оптимізація системи державного управління як чинник соціально-економічної безпеки країни. 6. Міжнародний досвід забезпечення економічної безпеки. ІІІ. Тести ІV. Вирішення управлінської ситуації	16	
Разом	96	

7. Індивідуальні завдання

Загальні вимоги до виконання:

- індивідуальне завдання повинно мати практичне спрямування та носити творчий, дослідницький характер;
- тип індивідуального завдання – розрахунково-графічний;
- виконується ІНДЗ з додержанням усіх технічних вимог до письмових робіт: текст має бути надрукований на принтері через 1,5 міжрядкових інтервали на одному боці аркуша білого паперу формату А4. Шрифт Times New Roman, 14 пт. Текст розміщується на сторінці, яка обмежується полями: ліве – 25 мм, нижнє, верхнє – 20 мм, праве – 15 мм. За обсягом ІНДЗ має складати 15-20 сторінок. ІНДЗ починається з титульного аркуша, за ним розміщуються послідовно зміст ІНДЗ, основний текст (схеми, таблиці, графіки, карти, завдання з підзаголовками відповідно до змісту роботи), список використаних джерел (не менше 15), посилання на джерело інформації – обов'язкове;
- оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання:

Рівень виконання ІНДЗ	Кількість балів
ІНДЗ виконано відмінно: повно висвітлена тема із сформульованими власними висновками	20

Недостатньо висвітлена тема із нечітко сформульованими власними висновками	10-19
Задовільне виконання ІНДЗ – неповно висвітлено тему без власних висновків студента	6-9
Тема висвітлена без чіткого розуміння мети дослідження	1-5

Виконання індивідуального навчально-дослідного (розрахунково-графічного) завдання „Визначення і оцінка рівня соціально-економічної безпеки суб’єкта господарювання”.

Перший етап передбачає вибір індивідуального варіанта; написання вступу, який має містити обґрунтування актуальності теми, мету виконання індивідуальної навчально-дослідної роботи, а також завдання, вирішення яких сприяє досягненню поставленої мети. Завдання формулюють за розділами роботи: теоретичним, аналітичним і евристичним.

Другий етап. Формування теоретичного розділу роботи (першого розділу). Теоретичний розділ має розкривати зміст основних показників, що характеризують економіку суб’єкта господарювання (наприклад, для регіону - це валовий регіональний продукт; інвестиції в основний капітал; загальний обсяг інноваційних витрат; обсяги реалізованої продукції промисловості; зовнішньоторговельний оборот; середньомісячна номінальна заробітна плата одного найманого працівника, тощо; а також допоміжних показників (індекс інфляції та кількість наявного населення). Це має здійснюватися на основі аналізу літературних джерел, що містять теорію з указаних питань. Перший розділ повинен закінчуватися узагальнюючим висновком.

Третій етап. Формування аналітичного розділу (другого розділу). Аналітичний розділ має містити результати розрахунків, що повинні бути отримані за обраною методикою, і висновок, зроблений за результатами аналітичних розрахунків.

Четвертий етап. Формування евристичного розділу (третього розділу), який повинен містити пропозиції щодо заходів, які мають бути запропоновані за результатами аналізу. Кожний конкретний захід має бути обґрунтований щодо доцільності його реалізації для забезпечення відповідного рівня соціально-економічної безпеки суб’єкта господарювання. В третьому розділі має бути наведений алгоритм розрахунку та оцінки інтегрального показника.

П’ятий етап. Формування висновків, що узагальнюють інформацію щодо вирішення завдань, які поставлені у вступі.

8. Методи навчання

Під час викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

- розповідь – для оповідної, описової форми розкриття навчального матеріалу;
- пояснення – для розкриття сутності певного явища, закону, процесу;
- бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять;
- ілюстрація для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (малюнки, схеми, графіки);

- практична робота – для використання набутих знань у розв’язанні практичних завдань;
- аналітичний метод – розділення цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак;
- індуктивний метод – для вивчення явищ від одиничного до загального;
- дедуктивний метод – для вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного;
- проблемний виклад матеріалу – для створення проблемної ситуації.

9. Методи контролю

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання: усне опитування на практичних заняттях, захист домашнього завдання, аудиторне розв’язання завдань, тестування.

До основних завдань контролю знань належать:

- оцінювання рівня засвоєння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни;
- інформування здобувачів вищої освіти про якість їх роботи над вивченням дисципліни;
- мотивація здобувачів вищої освіти до систематичної активної роботи протягом семестру;
- аналіз успішності та вплив викладача на процес самостійної роботи здобувачів вищої освіти і ефективність навчального процесу в цілому.

Контроль дозволяє вимірювати й оцінювати здобуті здобувачами вищої освіти у процесі навчання знання, уміння та навички, тому він відіграє важливу роль у забезпеченні належного рівня підготовки фахівців.

Під час вивчення дисципліни «Інвестування регіонального розвитку» застосовується поточний модульний контроль знань здобувачів вищої освіти. Підсумкове (завершальне) оцінювання знань здобувачів вищої освіти з дисципліни здійснюється, згідно з встановленим у ЗНТУ порядком, за 100-бальною шкалою з урахуванням результатів поточного модульного контролю. При цьому загальна 100-бальна шкала оцінювання знань розподіляється так:

- оцінювання поточної успішності вивчення матеріалу дисципліни - 0-40 балів;
- оцінювання результатів виконання модульних завдань - 0-60 балів.

В процесі поточного контролю здійснюється перевірка запам’ятовування та розуміння програмного матеріалу набуття вміння і навичок конкретних розрахунків та обґрунтувань, опрацювання, публічного та письмового викладу (презентації) певних питань дисципліни.

Поточний контроль здійснюється в двох формах:

- контроль систематичності та активності роботи здобувачів вищої освіти протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- модульний (проміжний) контроль.

У разі невиконання завдань поточного контролю з об'єктивних причин, здобувач вищої освіти має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом декана. Порядок такого контролю визначає викладач.

Об'єктом поточного контролю знань здобувачів вищої освіти є:

- відвідування лекційних та семінарських занять (10 балів);
- систематичність та активність роботи на семінарських і практичних заняттях (максимальна оцінка - 10 балів);
- виконання обов'язкового завдання для самостійного опрацювання (максимальна оцінка – 5 балів);
- виконання одного з вибіркових завдань для самостійного опрацювання (максимальна оцінка – 5 балів);
- участь в конференціях та олімпіадах (10 балів).

Контроль систематичності та активності роботи здобувача вищої освіти протягом семестру базується на оцінюванні активності та рівня знань здобувачів вищої освіти при обговоренні питань семінарських занять. Шкала оцінювання становить: 0; 5; 10 балів.

Критерії оцінювання: активність здобувачів вищої освіти в обговоренні питань семінарів вимірюється середнім значенням одержаних впродовж семестру оцінок:

- за середньої оцінки нижче 2,5 здобувач вищої освіти отримує 0 балів;
- за середньої оцінки в інтервалі 2,6 - 3,9 здобувач вищої освіти отримує 5 балів;
- за середньої оцінки вище 4,0 здобувач вищої освіти отримує 10 балів.

Результати поточного контролю знань здобувачів вищої освіти вносяться до заліково-екзаменаційної відомості.

Модульний контроль здійснюється у формі контрольних робіт за окремими частинами дисципліни (модулями).

Підсумкове оцінювання знань. Загальна підсумкова оцінка знань з дисципліни складається з суми балів за результати поточного та модульного контролю. До заліково-екзаменаційної відомості заносяться сумарні результати в балах за 100-бальною шкалою, 4-х бальною національною шкалою та за шкалою ECTS.

Іспит проводиться за наявності незадовільної оцінки підсумкового модуля або за вибором здобувача вищої освіти.

Кожен змістовний модуль оцінюється за 100-бальною шкалою. Підсумковий контроль визначається як середня двох контролів за перший та другий модулі.

№ п/ п	Поточна навчальна діяльність	Кількість балів								
		Робота на лекції	Активна участь у дискусії	Презентація	Практичні заняття			Контрольна робота	Індивідуальне завдання	Разом
					Присутність на прак. занятті	Опанування практичними навичками	Тестовий контроль			
1	Змістовий модуль 1 (3 лекц., 3 практ. зан.)	3	9	15	3	15	15	20	20	100
	Тема 1.	1	3	5	1	5	5			20
	Тема 2.	1	3	5	1	5	5			20
	Тема 3.	1	3	5	1	5	5			20
	Контрольна робота							20		20
	Індивідуальне завдання								20	20
2	Змістовий модуль 2 (3 лекц., 3 практ. зан.)	3	9	15	3	15	15	20	20	100
	Тема 4.	1	3	5	1	5	5			20
	Тема 5.	1	3	5	1	5	5			20
	Тема 6.	1	3	5	1	5	5			20
	Контрольна робота							20		20
	Індивідуальне завдання								20	20
	Разом	6	18	30	6	30	30	40	40	200/2=100

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота					Сума
Рубіжний контроль 1					
T1	T2	T3	Контрольна робота	Індивідуальне завдання	
20	20	20	20	20	100

Поточне тестування та самостійна робота					Сума
Рубіжний контроль 2					
T4	T5	T.6	Контрольна робота	Індивідуальне завдання	
20	20	20	20	20	100

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання: національна та ECTS			
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до проведення семінарських та практичних занять з дисципліни **«Управління соціальною та економічною безпекою»** для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою підготовки бакалавр галузі знань 28 *"Публічне управління та адміністрування"* спеціальності 281 *"Публічне управління та адміністрування"* / Укл. І.А. Нечаєва. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. – 46 с.

2. Методичні вказівки до виконання самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни **«Управління соціальною та економічною безпекою»** для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою підготовки бакалавр галузі знань 28 *"Публічне управління та адміністрування"* спеціальності 281 *"Публічне управління та адміністрування"* / Укл. І.А. Нечаєва. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. – 23 с.

3. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з дисципліни **«Управління соціальною та економічною безпекою»** для здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою підготовки бакалавр галузі знань 28 *"Публічне управління та адміністрування"* спеціальності 281 *"Публічне управління та адміністрування"* / Укл. І.А. Нечаєва. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. – с.

12. Рекомендована література

Нормативно-правова база:

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України від 23 лип. – 1996. – № 30, стаття 141. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=156523.

2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі

України від 29 жовт. 2013 р. № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/file/link/222830/file/1277.TIF>.

3. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

4. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5 бер. 1998 р. № 183/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>.

5. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки [Текст] : монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова [та ін.] / Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ; НАН України, Інститут економіки промисловості . – К. ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. – 184 с.

Монографії, навчальні посібники, інше:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія / О. І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.

2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців – Львів : Арал, 2008. – 384 с.

3. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку : наук. доповідь / О. С. Власюк. – К. : Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України, 2008. – 48 с.

4. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б. В. Губський. – К., 2001.

5. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки : навч. посіб. – 6-те вид., випр. і доп. / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К. : Знання, 2007. – 214 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

6. Дзьобань О., Соснін О. Теоретичні основи Національної безпеки України : навчальний посібник / О. Дзьобань, О. Соснін. – К. : Освіта України. – 2009. – 384 с.

7. Економічна безпека в Україні: держави, фірми, особи : навчальний посібник / [Н. Й. Реверчук, Я. М. Малик, І. І. Кульчицький, С. К. Реверчук] / за ред. С. К. Реверчука. – Львів : ЛФМАУП, 2000. – 192 с.

8. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д.е.н., проф. Л. С. Шевченко. — Х.: Право, 2009. — 312 с.

9. Економічна безпека : навч. посіб. / за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.

10. Економічна безпека : навч. посіб. / О. Є. Користін, О. І. Барановський, Л. В. Герасименко та ін.; за ред. О. М. Джужі. — К. : Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. — 368 с.

11. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. — К. : Центр учбової літератури, 2009. — 256 с.

12. Економічна безпека підприємств, організацій, установ : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін.]; – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.
13. Енергетична безпека України: Стратегія та механізми забезпечення / [А. І. Шевцов, М. Г. Земляний, А. З. Дорошкевич та ін.]. – Дніпропетровськ : Пороги, 2002. – 264 с.
14. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки / В. І. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.
15. Маляренко Т. А. Економічна безпека : навч.-метод. посіб. / Т. А. Маляренко. – Донецьк : ДонДУУ, 2009. – 129 с.
16. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / укл. І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012.
17. Предборський В. А. Економічна безпека держави : монографія / В. А. Предборський. – К. : Кондор, 2005. – 391 с.
18. Соціально-економічна безпека : навч. посіб. [У. Б. Бережницька, О. Я. Савко] / за ред. М. О. Данилюка та Бережницької У. Б. – Івано-Франківськ : Симфонія-форте, 2016. – 264 с.
19. Структурно-інституціональні трансформації та економічна безпека держави : монографія / За ред. О. С. Власюка, А. І. Мокія. – Львів : Апріорі, 2012. – 836 с.
20. Сухоруков А. І. Національна економічна безпека : навч. посіб. / А. І. Сухоруков, С. З. Мошенський, О. М. Петрук; за ред. д.е.н., проф. А. І. Сухорукова. – Житомир : ПП «Рута», 2010. – 384 с.
21. Сухоруков А. І. Проблеми фінансової безпеки України : монографія / А. І. Сухоруков. – К. : НІПМБ, 2004. – 117 с.
22. Шнипко О. С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект / О. С. Шнипко. – К. : Генеза, 2006. – 288 с.
- Додаткова література**
23. Базилюк Я. Б. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення : монографія / Я. Б. Базилюк. – К. : НІСД, 2002. – 132 с. – (Сер. “Економічні стратегії ; Вип. 7).
24. Варналій З. С. Глобалізація інвестиційних процесів та фінансова безпека України / З. С. Варналій // Стратегічна панорама. – 2001. – № 3. – С. 74–77.
25. Варналій З. С. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України / З. С. Варналій // Економіка і управління. – 2001. – № 3. – С. 3–12.
26. Гальчинський А. С. Україна на перехресті геополітичних інтересів / А. С. Гальчинський. – К. : Знання України, 2002. – 180 с.
27. Жаліло Я. А. Україна у Світовій організації торгівлі: очікування та реальні перспективи / Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилюк, О. С. Гриневич та ін. // Україна у Світовій організації торгівлі: очікування та реальні перспективи : зб. наук. ст. – К., 2002.
28. Жарков Я. М. Інформаційна безпека особистості, суспільства, держави : підручник. / [Я. М. Жарков, М. Т. Дзюба, І. В. Замаруєва та ін.]. – К. : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2008. – 274 с.

29.Інноваційна стратегія українських реформ / [А. Гальчинський, В. Геєць, А. Кінах, В. Семиноженко]. – К. : Знання України, 2002. – 32 с.

30.Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів: Ліга-Прес, 2012. – 386 с.

31.Чухно А. А. Інституціонально-інформаційна економіка / А. А. Чухно, П. М. Леоненко, П. І. Юхименко. – К. : Знання, 2010. – 687 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua>

2. Геопортал адміністративно-територіального устрою. – Режим доступу: <http://atu.minregion.gov.ua>

3. Децентралізація влади. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua>

4. Державна архітектурно-будівельна інспекція України. Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <https://dabi.gov.ua>

5. Угода мерів. – Режим доступу: http://www.uhodameriv.eu/index_uk.html

6. Громадська рада при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу: <http://www.minregion.org.ua/index.php?lang=uk>

7. РМАР. Відкрите просторове планування. – Режим доступу: <http://pmap.minregion.gov.ua/index.php?r=map%2Findex&typeAto=region>

8. Євроінтеграційний портал <https://eu-ua.org>